

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Styrket demokrati i Den norske kirke - Kirkerådets høringsuttalelse

Kirkerådet takker for muligheten til å avgi høringsuttalelse til innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*.

Kirkerådet viser til sin foreløpige drøfting av spørsmålet om direkte og indirekte valg i sak KR 22/08 og til den nærmere drøfting av arbeidsgruppens forslag i sak KR 39/08. Saksorienteringene til disse sakene følger vedlagt. Det legges også ved en foreløpig milepælplan som synliggjør den nødvendige framdrift for demokratireformen. Høringsuttalelsen er utformet i tråd med Kirkerådets vedtak i sak KR 39/08.

Kirkerådet vil beklage at tiden som står til rådighet til å forberede de kirkelige valg i 2009 er blitt knapp i forhold til de prosesser som skal gjennomføres. Dette har medført at høringen har måttet gjennomføres om sommeren, og at Kirkerådets arbeid med utforming av nye valgeregler ikke har kunnet vente til høringen var gjennomført. Kirkerådet har allerede satt i gang arbeid med demokratireformen med utgangspunkt i de prosedyrer som er foreslått av arbeidsgruppen (kap 9).

1. Kirkerådet anser innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* som et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med å utvikle Den norske kirkes demokratiske ordninger. Kirkerådet deler langt på vei de prinsipper og premisser for utvikling av kirkens demokratiske ordninger som legges til grunn i innstillingen. Kirkerådet vil i likhet med arbeidsgruppen understreke at kirken i utgangspunktet har demokratiske ordninger, og at reformen dreier seg om utvikling og forbedring av disse ordninger.

For Kirkerådet er følgende prinsipper og premisser særlig viktige:

- Det kirkelige demokratiet begrunnes ut fra det allmenne prestedømme som likestiller alle kirkens medlemmer, d.v.s. alle døpte
- Soknet er kirkens grunnleggende enhet

Kirkerådet går derfor inn for ordninger som både ivaretar hensynet til å sikre soknene som kirkens grunnleggende enhet nødvendig representasjon, og som samtidig styrker enkeltmedlemmenes innflytelse i kirken.

- Kirkelig stemmerett og valgbarhet skal fortsatt være knyttet til at man er døpt og medlem i Den norske kirke, og har oppnådd fastsatt alder for stemmerett og valgbarhet.
- De kirkelige organenes forpliktelse på kirkens bekjennelse i sitt arbeid er et viktig element i organenes kirkelige legitimitet.
- Utviklingen av de demokratiske ordninger i Den norske kirke skal bygge videre på den etablerte forståelse av forholdet mellom den ordinerte tjeneste og lekfolket (embete og råd).

- Almennelige krav til demokratisk legitimitet må ivaretas i kirkens demokratiske ordninger.
2. Kirkerådet slutter seg til arbeidsgruppens forslag om at Kirkemøtet gis myndighet til å gi nærmere regler om utforming av de nødvendige forsøk, og at disse godkjennes av departementet, mens Stortinget vedtar den nødvendige forsøkshjemmel i kirkeloven. Med denne prosedyre som forutsetning vil Kirkerådet legge fram forslag til regler for valgordningsforsøk for Kirkemøtet 2008.
  3. Kirkerådet ønsker at regler for valgordningsforsøk i 2009 utformes med utgangspunkt i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*, med noen justeringer. Dette innebærer:
    - økning av antall leke medlemmer i Kirkemøtet og bispedømmerådene, med en forsiktig differensiering etter medlemstall i bispedømmene, i henhold til forslaget i innstillingen,
    - at ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag opphører,
    - etablering av reelle valgmuligheter ved valg til Kirkemøte og bispedømmeråd, ved at et antall stemmeberettigede kan stille kandidater som skal føres opp på den endelige valglisten,
    - at valg til Kirkemøte/bispedømmeråd gjennomføres som preferansevalg,
    - to ordninger for økt bruk av direkte valg av leke medlemmer i Kirkemøtet/ bispedømmerådene: en ordning med direkte valg i kombinasjon med indirekte valg, hvor arbeidsgruppens forslag til ordning justeres slik at det blir likevekt i antallet som velges ved direkte og indirekte valg (tre til fem ved direkte valg, fire ved indirekte valg), og en ordning hvor alle velges ved direkte valg.

Kirkerådet foreslår denne justeringen i forhold til arbeidsgruppens forslag av følgende grunner:

Kirkerådet legger vekt på at et element av indirekte valg vil være viktig for ikke å svekke lokalnivåets innflytelse i kirkeordningen. Uten et innslag av indirekte valg svekkes den systemiske sikring av lokalnivåets interesser i de regionale og sentrale organer. I tillegg vil et innslag av indirekte valg ivareta de små soknenes (og dermed distriktenes) innflytelse i kirkeordningen bedre enn direkte valg.

For Kirkerådet er det viktig å komme fram til valgordninger som kan virke samlende i kirken. Spørsmålet om innføring av direkte valg har vært tema i to store høringer i nyere tid. I høringen angående Bakkevig-utvalgets innstilling (*Samme kirke – ny ordning* 2002) ønsket ca 50 % av instansene å beholde systemet med indirekte valg til bispedømmeråd og kirkemøte, mens ca 30 % ønsket innføring av direkte valg. I høringen angående Gjønnnes-utvalgets innstilling (NOU 2006:2 *Staten og Den norske kirke*) ønsket ca 50 % av instansene å videreføre dagens valgordninger, mens ca 30 % ønsket ”økt bruk av direkte valg”. Det er ikke mulig å fastslå om disse har gått inn for helt og

fullt direkte valg, eller en kombinasjon av direkte og indirekte valg som var det konkrete forslaget som ble fremmet (av et mindretall). Dette er en vesentlig bakgrunn for Kirkerådets ønske om forsøk med en ordning som kombinerer direkte og indirekte valg, og hvor det ikke er overvekt av direkte valgte representanter.

For å få prøvd ulike modeller ønsker Kirkerådet at det også gjennomføres forsøk med direkte valg der bispedømmet ønsker dette. Kirkerådet viser her til at det i høringen angående Gjønnnes-utvalgets utredning var store variasjoner mellom bispedømmene når det gjaldt ønske om økt bruk av direkte valg.

- at kirkelige valg legges til en felles valgdag, samtidig med offentlige valg, slik at menighetsrådsvalget og direktevalgsdelene av valget til Kirkemøte/bispedømmeråd, legges samtidig med stortingsvalget i 2009, og samtidig med kommune- og fylkestingsvalget i 2011. Dette vil innebære en forkortet valgperiode på to år for de som velges i 2009,
  - at kirkelige valg på samme dag som offentlige valg må gjennomføres slik at de ikke kan sammenblandes med offentlige valg, og at det ved valg av sted for valget legges vekt på at valget skal gjøres mest mulig tilgjengelig for kirkens stemmeberettigede medlemmer, samtidig som det skal vises tilbørlig respekt for de med politisk stemmerett som ikke er medlem av Den norske kirke,
  - at de nødvendige endringer foretas når det gjelder nåværende og framtidige organers funksjonstid.
4. Forslagene medfører også behov for endringer i *Regler for valg av Kirkeråd, Kirkemøtets forretningsorden, Statutter for Mellomkirkelig råd og Statutter for Samisk kirkeråd*. Kirkerådet vil legge fram forslag om endringer for Kirkemøtet 2008.
  5. Kirkerådet vil framheve nødvendigheten av tilstrekkelig administrativ kapasitet for forberedelse og gjennomføring av demokratireformen, bedret informasjon til alle kirkens medlemmer med utsendelse av valgkort og andre informasjonstiltak, og av tiltak for å gjøre det mer attraktivt å stille til valg, slik at det kan rekrutteres et tilstrekkelig antall kandidater til at det blir reelle valg. Kirkerådet vil understreke at slike tiltak vil være vesentlige for at endringene i valgordningene skal føre til større engasjement og deltakelse i de kirkelige valg.
  6. Kirkerådet anser innføring av godtgjørelse til valgstyret og stemmestyret på linje med godtgjørelse ved politiske valg, som nødvendig for å kunne rekruttere det nødvendige personell til gjennomføring av valgene. Hittil har de kirkelige valg blitt avviklet ved frivillig dugnadsinnsats de fleste steder, men reformen legger opp til en så stor økning av arbeidsbyrden og personellbehovet ved de kirkelige valg, at en ikke kan basere seg på dette. Antall stemmesteder vil økes til vel det dobbelte i forhold någjeldende ordning, og åpningstiden i valglokale vil utvides vesentlig.

7. Kirkerådet anbefaler at det gjennomføres forsøk med senket stemmerettsalder til 15 år i hele landet ved de kirkelige valg i 2009.
8. Kirkerådet anbefaler at det på sikt utredes å gi lettere adgang til å oppnå stemmerett i annet sokn enn der man er bosatt.
9. Kirkerådet anbefaler at innføring av elektronisk stemmegivning vurderes når det er gjort erfaringer med dette ved offentlige valg.
10. Kirkerådet forutsetter at ordningene for valget i 2009 er fastsatt så tidlig at det blir tilstrekkelig tid til oppbygging og opplæring av valgapparatet, tid til gode og ryddige nominasjonsprosesser, og tid til godt forberedte informasjonstiltak som også omfatter god presentasjon av kandidatene som stiller til valg.
11. Kirkerådet forutsetter at de nødvendige økonomiske ressurser stilles til disposisjon av departementet, slik at demokratireformen kan forberedes, administreres og gjennomføres på tilfredsstillende måte, at de nødvendige oppstartsmidler stilles til rådighet fra sommeren 2008, og at de økonomiske rammer for valgene i 2009 klarlegges ved framleggelsen av statsbudsjettet for 2009.
12. Kirkerådet ønsker en forskningsbasert evaluering av valgordningsforsøkene, fortrinnsvis med internasjonal deltakelse. For Kirkerådet er det viktig at evalueringen legges opp slik at den gir grunnlag for forbedring og videreutvikling både av valgordningene og gjennomføringen av valgene. Kirkerådet vil anbefale at evalueringen legges opp som en følgeevaluering av hele prosessen (jfr. evalueringsforskningen knyttet til trosopplæringsreformen). Hvis evalueringen skal ha form av en følgeevaluering, må evalueringsoppdraget utformes så snart som mulig, når de overordnede rammene for demokratireformen er tilstrekkelig utmyntet. Et forprosjekt bør kunne igangsettes i løpet av høsten 2008.
13. Kirkerådet ber om at det i samarbeid mellom departementet og Kirkerådet utformes reviderte regler for nominasjon og rådgivende avstemning i forbindelse med utnevning av biskoper så snart som mulig. Kirkerådet forutsetter at de reviderte reglene bygger på ordningen vedtatt av Kirkemøtet 2007 (sak 9/07).
14. Kirkerådet ber om at saksbehandlingsreglene for tilsetting av prost endres, slik at bispedømmerådet får en rolle i prosessen.